

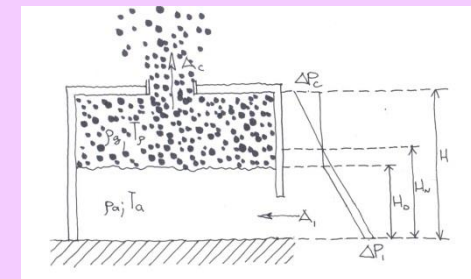
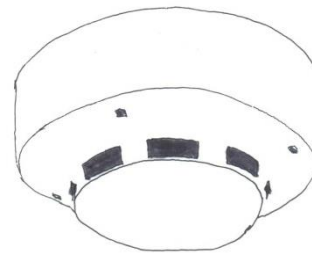
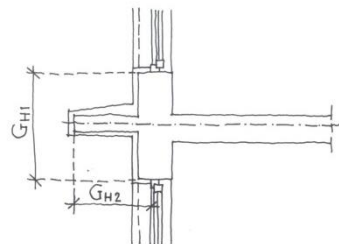
A mérnöki módszerek alkalmazásának lehetőségei a hő- és füstelvezetésben

Szikra Csaba tudományos munkatárs

BME Építészmérnöki Kar
Épületenergetikai és Épületgépészeti Tanszék

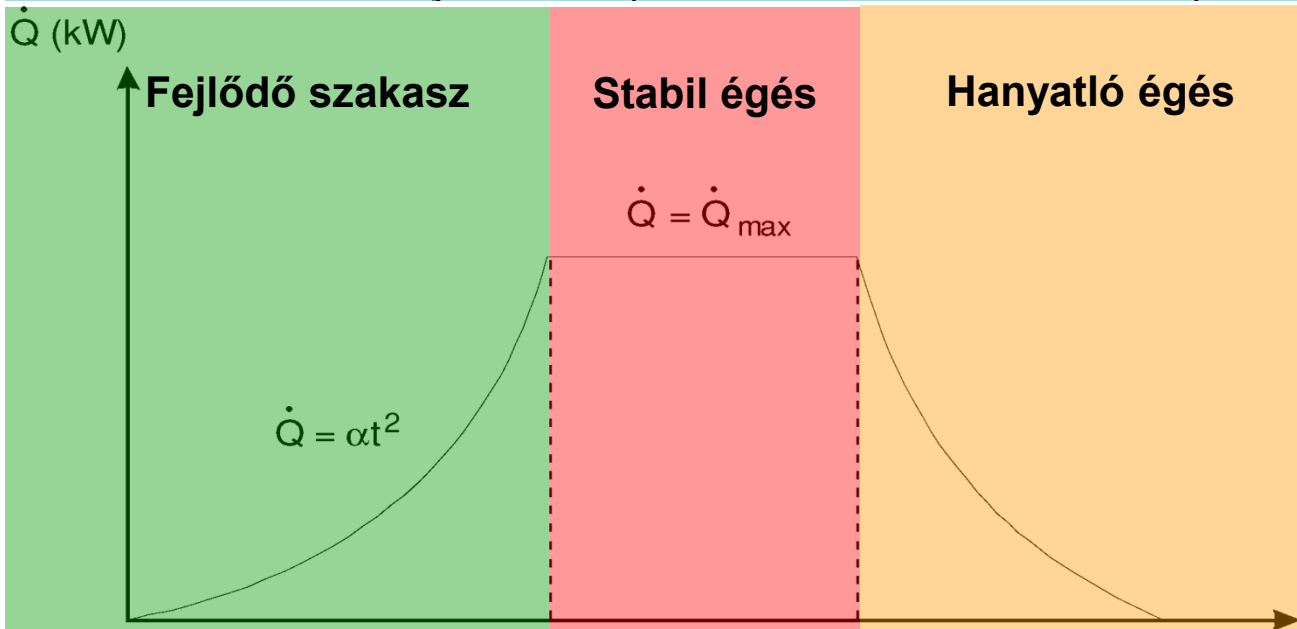
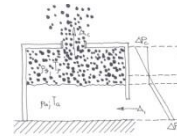
szikra@egt.bme.hu,

2013.

Zárt téri tüzek lefolyása

Tűz teljesítményének időbeli változása (modell)

Módszerek:

- (1) Éghető anyagok alapján (táblázatok)
- (2) Ajánlások: tipikus α értékekre (pl.: lakások közepes; szállodai szoba gyors stb.)

	α (kW/s ²)
Nagyon gyors	0.190
Gyors	0.047
Közepes	0.012
Lassú	0.003

Jellemzői:

$Q_{\max}$, t_s
Függ:
Éghető anyag mennyisége, fajtája, rendelkezésre álló oxigén (ÉAV, SZÉV)

Módszerek:
számítás

Hanyatló égés

Jellemzői:

Csökkenő teljesítmény, általában ÉAV

Módszerek:

Mivel a vizsgálatok során leginkább az első 10..30perc a lényeges ennek a szakasznak a vizsgálata már nem szükséges, továbbra is $Q_{\max}$ feltételezéssel élünk

Mérnöki módszer: mértékadó teljesítménygörbe meghatározása

Nincs kidolgozott módszer, a mérnök döntése, melyhez figyelembe veszi az épület (és szerkezet) (1)jellemzőit, (2)használati módját, (3)benne lévő anyagokat, ezek alapján dönt a modellben használt éghető anyag mennyiségéről és az égés sebességéről.

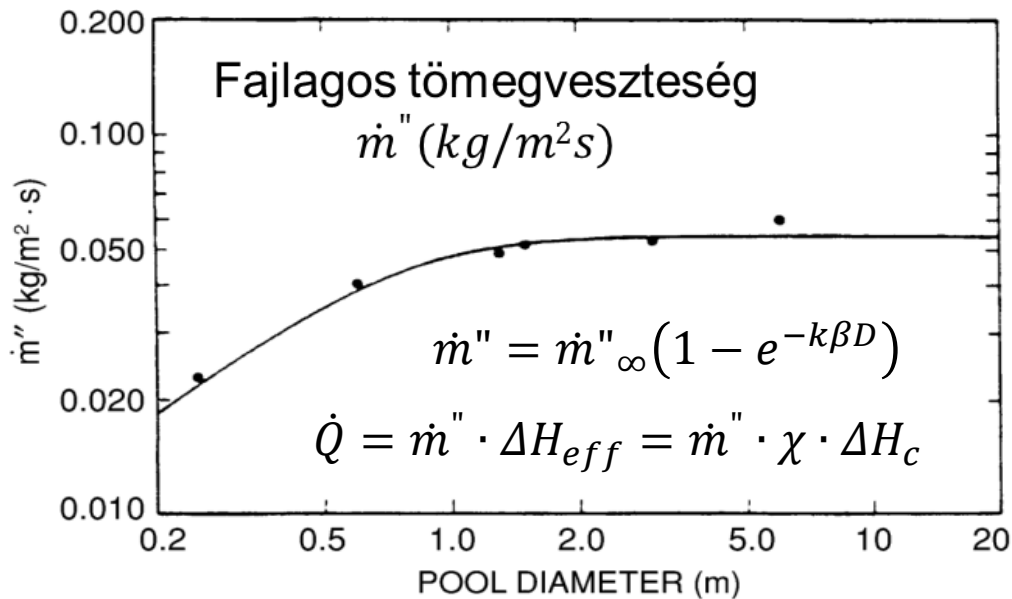
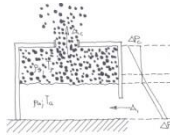
Eredmény:

az alkalmazott mértékadó teljesítménygörbe (design fire)

Zárt téri tüzek lefolyása

A stabil égés modellje szabadfelszíni tüzekre

Mérnöki módszer:
 Mérésen alapuló
 tapasztalati egyenletek
 származtatása

A kifejlesztett modell
 paramétereit
 anyagjellemzők

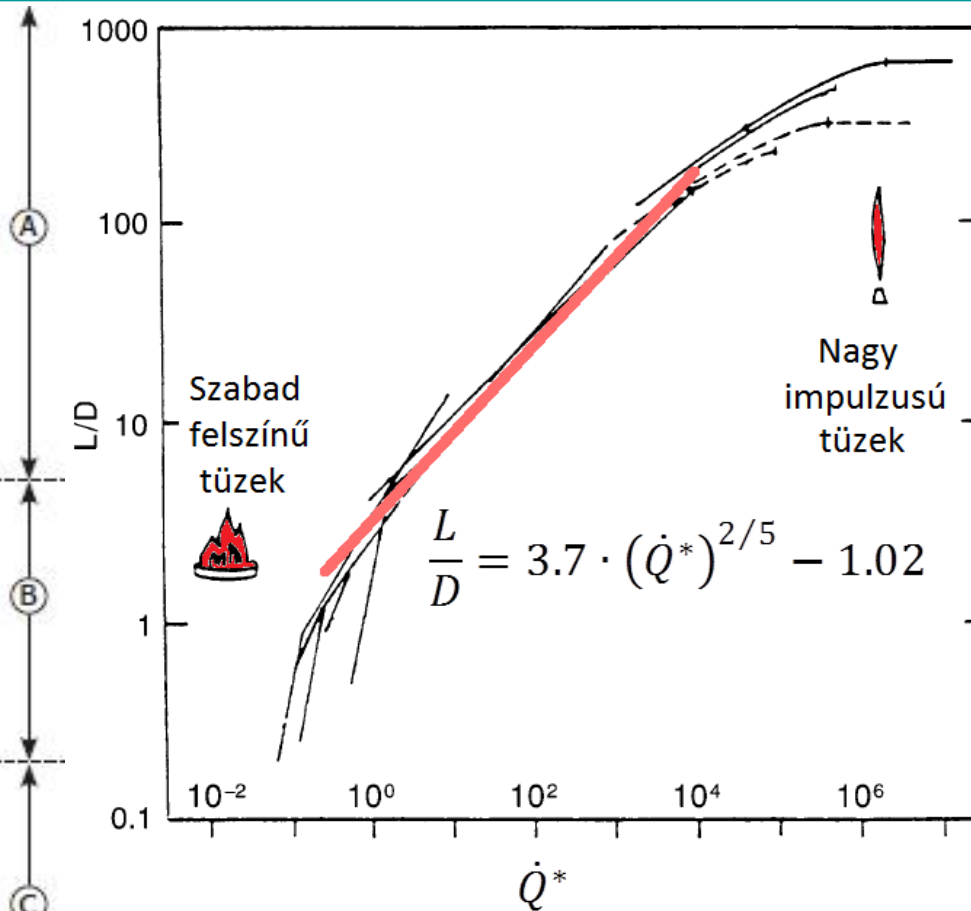
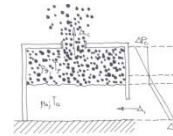
Eredmény:
 A tűz teljesítményének
 meghatározása

Alkalmazási példa:
 Minden további mérnöki
 számításnak szükséges
 paramétere

Anyag	Sűrűség (kg/m ³)	$\dot{m}''_{\infty}$ (kg/s·m ²)	ΔH_c (MJ/Kg)	$k\beta$ (1/m)	Anyag	Sűrűség (kg/m ³)	$\dot{m}''_{\infty}$ (kg/s·m ²)	ΔH_c (MJ/Kg)	$k\beta$ (1/m)
Motorbenzin (gasolin)	740	0,055	43,7	2,1	Folyékony H ₂	70	0,017	120,0	6,1
Benzin	740	0,048	44,7	3,6	LPG (C ₃ H ₈)	585	0,017	46,0	1,4
Kerozin	820	0,039	43,2	3,5	Metanol (CH ₃ OH)	796	0,017	20,0	N/A
Transzformátor olaj	760	0,039	46,4	0,7	Etanol (C ₂ H ₅ OH)	794	0,015	26,8	N/A
Tüzelő olaj (nehéz)	940-1000	0,035	39,7	1,7	Aceton	791	0,041	25,8	1,9
Nyersolaj	830-880	0,022-0,045	42,5-42,7	2,8	Polisztirol (nem habosított)	1050	0,034	39,7	N/A

Lángmodellek (Heskestad féle modell)

$$L(m) = 0.235 \cdot \dot{Q}^{2/5} - 1.02 \cdot D$$
 Lángteljesítmény $Q(kW)$,
 Egyenértékű átmérő $D(m)$

Mérnöki módszer:
 Hasonlóságelmélet alkalmazása, a mérési eredmények kiterjesztése, általánosítása

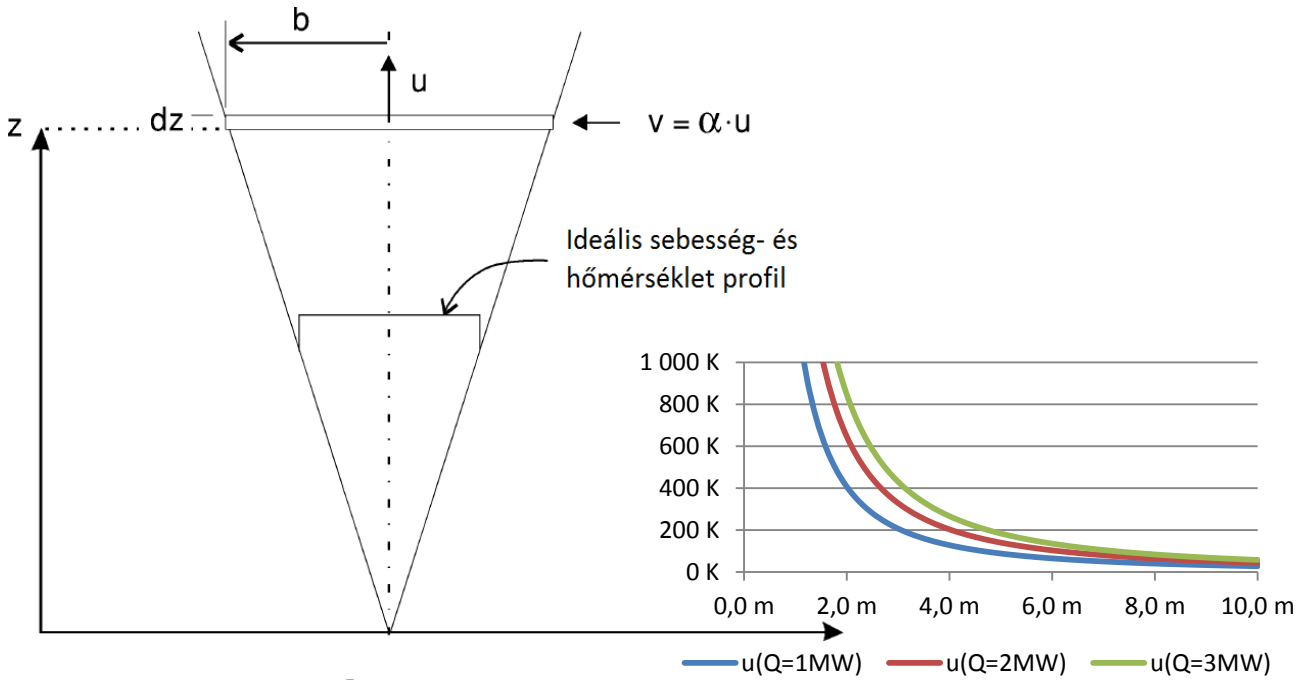
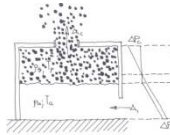
Eredmény:
 A közepes lángmagasság

Alkalmazási példák:
 Szerkezeti integritás vizsgálatok
 Bemelő paramétere a későbbi számításoknak (pl.: csóva egyenleteinek érvényesség tartomány vizsgálatához)

Tűzcsóva-modellek

Ideális csóva egyenlete

Modell eredményei:

Feláramló sebesség csóvában:

$$u = 1.94 \cdot \left[\frac{g}{c_p \cdot T_\infty \cdot \rho_\infty} \right]^{\frac{1}{3}} \cdot \left(\frac{\dot{Q}}{z} \right)^{\frac{1}{3}}$$

Hőmérsékletnövekedés a csóvában:

$$\Delta T = 5.0 \cdot \left[\frac{T_\infty}{g \cdot c_p^2 \cdot \rho_\infty^2} \right]^{\frac{1}{3}} \cdot \dot{Q}^{\frac{2}{3}} \cdot z^{-\frac{5}{3}}$$

Feláramló tömeg:

$$\dot{m}_p = 0.20 \cdot \left[\frac{\rho_\infty^2 \cdot g}{c_p \cdot T_\infty} \right]^{\frac{1}{3}} \cdot \dot{Q}^{\frac{1}{3}} \cdot z^{\frac{5}{3}}$$

Mérnöki módszer:

A fizikai folyamatok főbb jellemzőinek feltárása

Egyszerűsítő feltételek következményeinek vizsgálata (a modell érvényességi tartománya)

Eredmény:

A csóva főbb jellemzői. Feláramlás közepes sebessége, tömegárama.

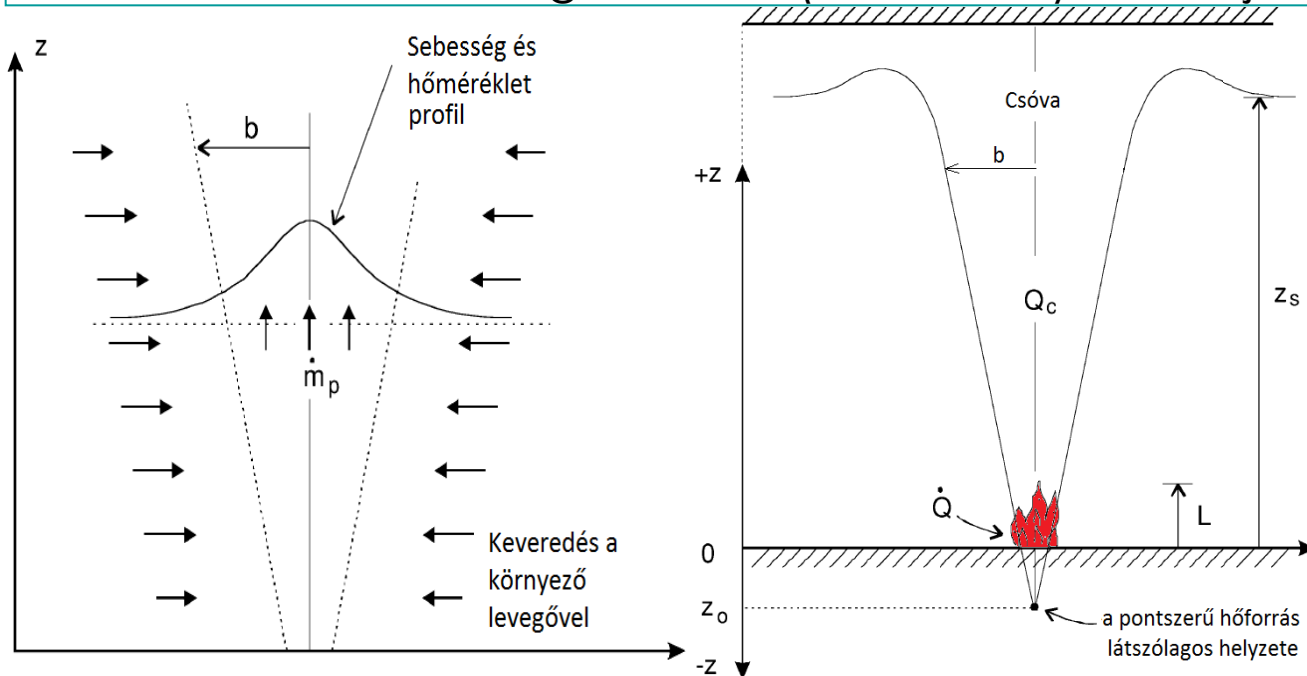
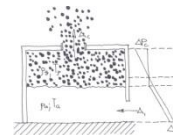
Alkalmazási példa:

- A tűz hőszállító-képességének vizsgálata,
- Füsttel telt réteg hőmérséklete

Tűzcsóva-modellek

Valóságos csóva (Heskestad) modellje

- Mérnöki módszer:**
Az ideális csóva egyenleteinek tapasztalati úton történő pontosítása
- Eredménye:**
A csóva valóságos jellemzői (feláramlás, sebesség, hőmérséklet, terület)
- Alkalmazási példa:**
- Hő-érzékelők (sprinkler, hő-maximum stb.) viselkedése adott helyen
  - A csóva útjában lévő szerkezeti elemek, csövek, villamos berendezések stb. vizsgálata
  - Későbbi vizsgálatok bemenő adata, a feláramlás tömege

Modellek eredményei:
Hőmérsékletnövekedés a

csóva tengelyében:

$$\Delta T_0 = 23.5 \cdot \dot{Q}_c^{\frac{2}{3}} \cdot (z - z_0)^{-\frac{5}{3}}$$

Feláramló sebesség a csóva tengelyében:

$$u_0 = \left(\frac{\dot{Q}_c}{z - z_0} \right)^{\frac{1}{3}}$$

Feláramló tömeg:

$$\dot{m}_p = 0.071 \cdot \dot{Q}_c^{\frac{1}{3}} \cdot z^{\frac{5}{3}} + 1.92 \cdot 10^{-3} \cdot \dot{Q}_c$$

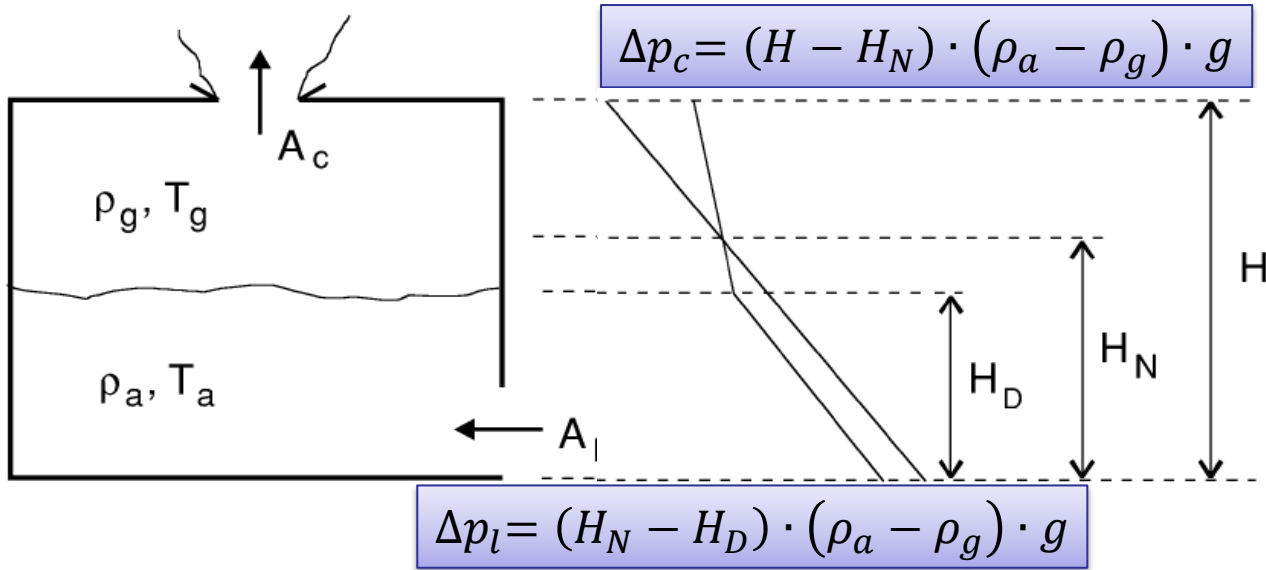
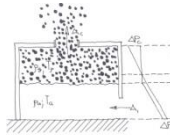
Csóva szétterülése:

$$b(m) = 0.12 \cdot \sqrt{T_0/T_\infty} \cdot (z - z_0)$$

Zónamodellek

A hő- és füstelvezetés méretezéséhez

Mérnöki módszer

Hő- és füstelvezetés méretezési feladat

(1)

Adott a füstmentes levegőréteg magassága (tervezési követelmény pl.: 2,5m a padlószinttől), keressük a szükséges nyílásméretet

(2)

Adott nyílásméreték esetén keressük a füstmentes réteg magasságát

$$v = \sqrt{\frac{2\Delta p}{\rho}}$$

$$\dot{m} = CAv\rho = CA\rho \sqrt{\frac{2\Delta p}{\rho}}$$

$$\dot{m}_l = C_d A_l \rho_a \sqrt{\frac{2(H_N - H_D)(\rho_a - \rho_g)g}{\rho_a}}$$

$$\dot{m}_c = C_d A_c \rho_g \sqrt{\frac{2(H - H_N)(\rho_a - \rho_g)g}{\rho_g}}$$

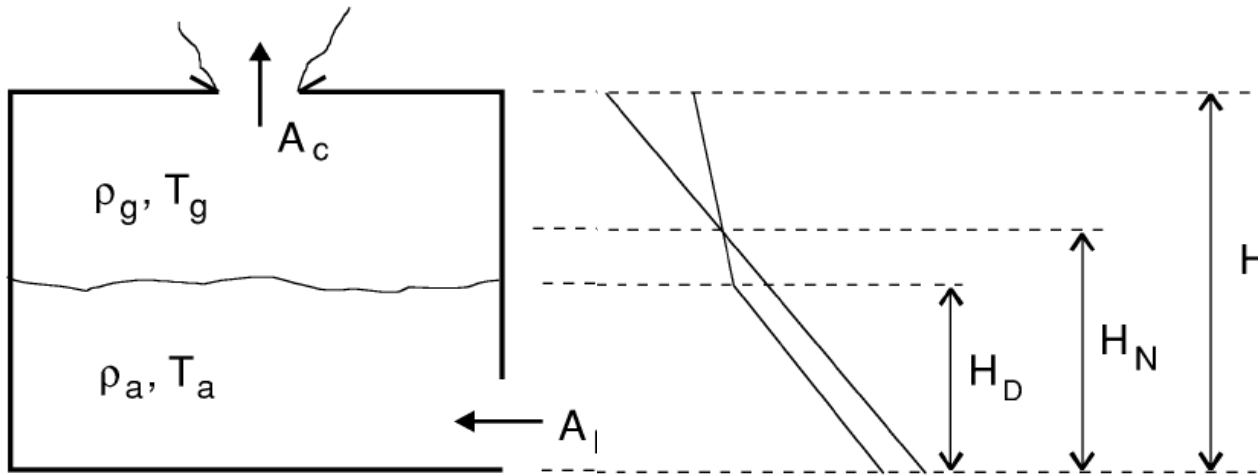
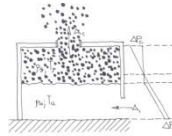
$$\dot{m}_c = \dot{m}_l$$

$$H_N = \frac{A_l^2 c_{vl} \rho_a H_D + A_c^2 c_{vc} \rho_g H}{A_l^2 c_{vl} \rho_a + A_c^2 c_{vc} \rho_g}$$

Számítási példa

A hő- és füstelvezetés statikus modellje

$$\dot{m}_l = \dot{m}_p = C_d A_l \rho_a \sqrt{\frac{2(H_N - H_D)(\rho_a - \rho_g)g}{\rho_a}} \quad \text{Egyszerűsítő feltétel:} \quad \dot{m}_c = \dot{m}_l = \dot{m}_p$$

$$5.6 = 0.7 \cdot 5 \cdot 1.16 \sqrt{\frac{2 \cdot (H_N - 2.5) \cdot (1.16 - 0.945)g}{1.2}} \rightarrow H_N = 4,34m$$

$$\dot{m}_c = \dot{m}_p = C_d A_c \rho_g \sqrt{\frac{2 \cdot (H - H_N) \cdot (\rho_a - \rho_g)g}{\rho_g}}$$

$$5.6 = 0.7 \cdot A_c \cdot 0.945 \sqrt{\frac{2 \cdot (6 - 4.34) \cdot (1.16 - 0.945)g}{0.945}} \rightarrow A_c = 3,1m^2$$

Egy csarnokban 2m² területen transzformátorolaj terül szét, meggyullad.

A helyiség belmagassága H=6m. A füstmentes levegőréteg tervezett magassága H_D=3,0m. A padló szintjén a nyílás mérete A_l=3.1m². Az átfolyási tényező C_d=0,7.

A földém alatt megengedett maximális hőmérséklet: T_g=100°C (ρ_g=0.945kg/m³); 3,0m magasan a zónába lépő tömegáram m_p=5,6kg/s (1,6MW) t_a=30°C

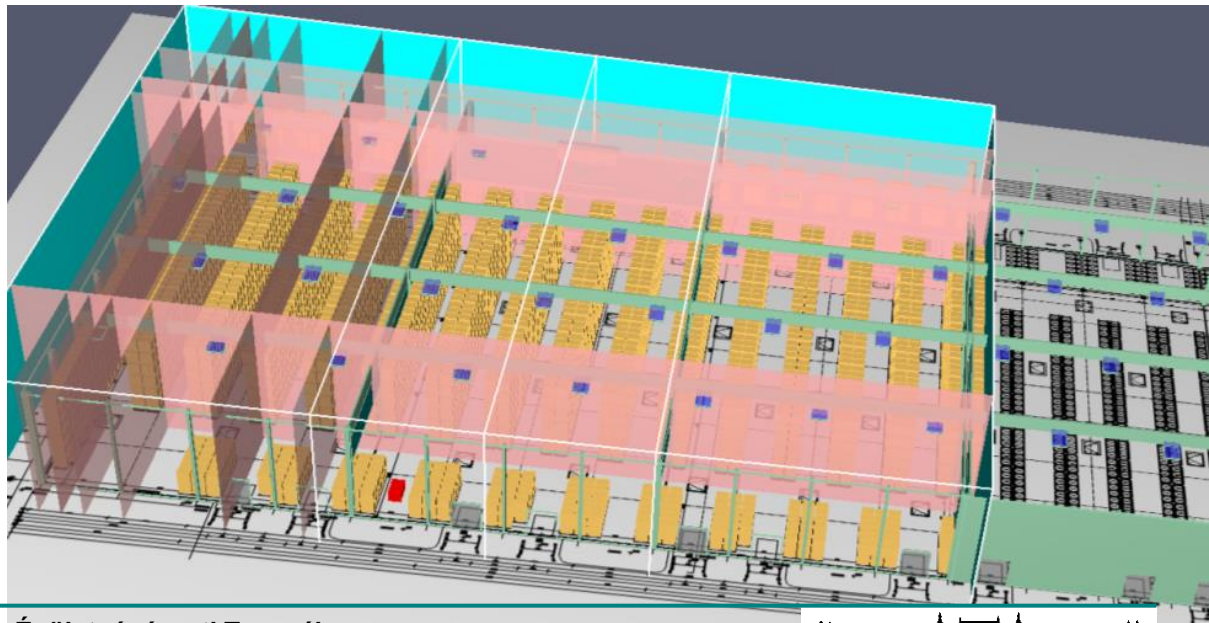
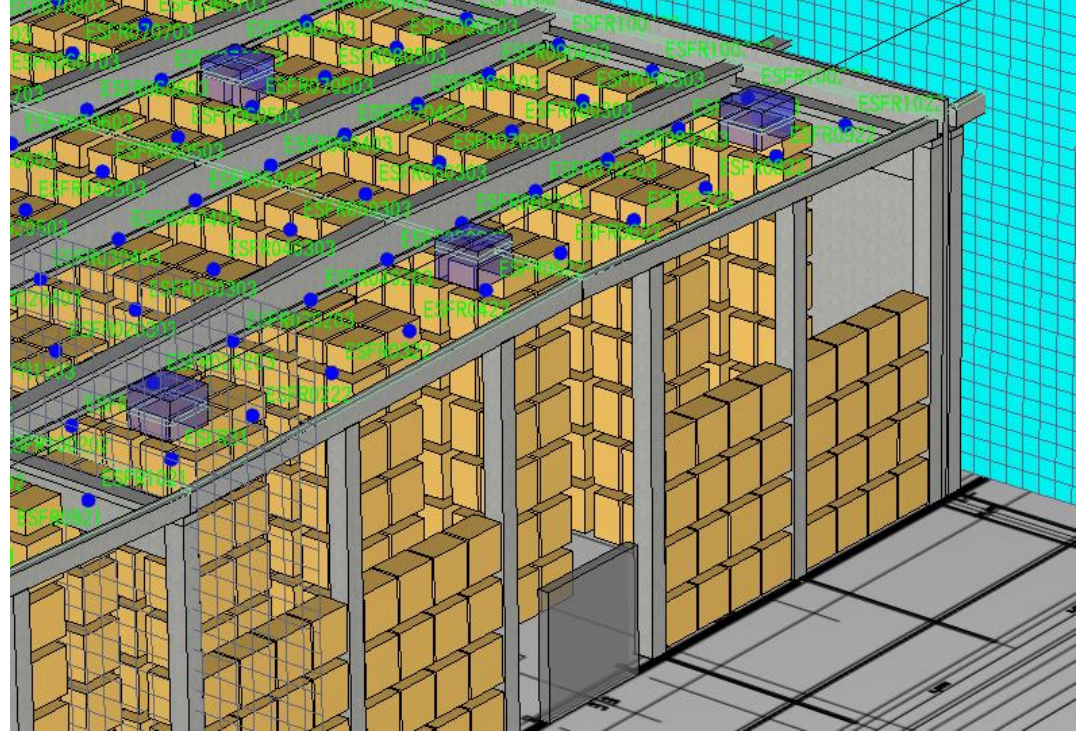
Keressük a füstelvezető kupola szükséges méretét

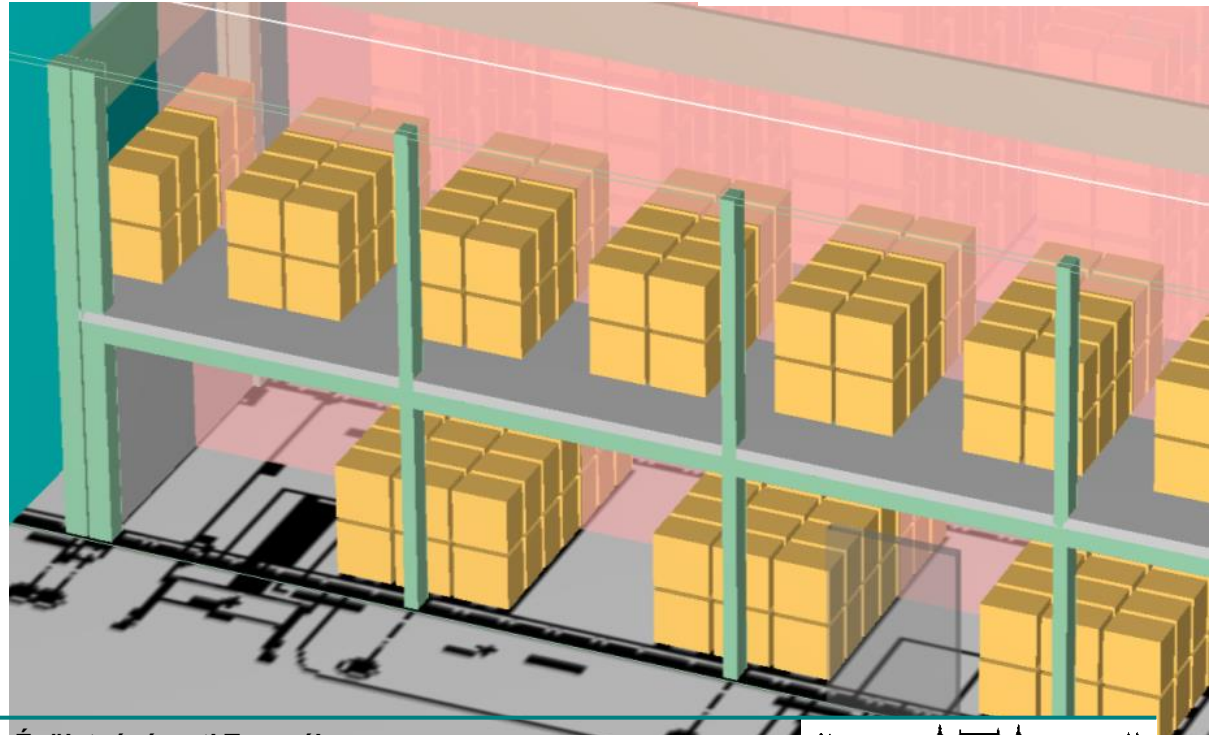
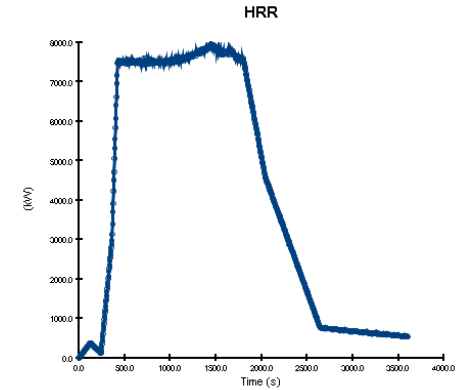
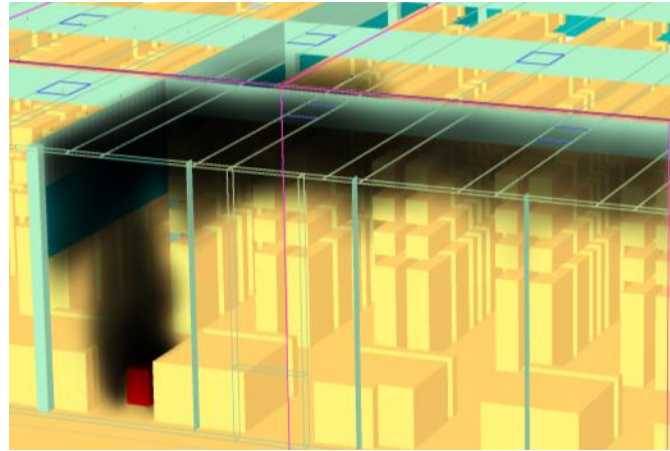
CELLAMODELLEK

- 3D-s modellek: épületszerkezet és annak hőtani tulajdonságai,
- Tűz, ismert hőfejlődéssel (W/m^2),
- Tűzgörbék modellezése,
- Gravitációs és gépi szellőzés (hő és füstelvezetés),
- Füstterjedés,
- Sugárzással szétterjedő hő és tűz,
- Piroízis modellek,
- Eltűnő éghető anyagok,
- Lebegő és hulló részecskék a levegőben:
  - Füst
  - Vízcsepp
  - Éghető cseppek,
- Aktív eszközök a tűzben
  - Oltóberendezések
  - Tűzjelző berendezések
- Oltás, lángelfojtás
- Eszközök vezérlése
  - Kapuk, füstelvezetők,
  - Vezérlések (bármit)

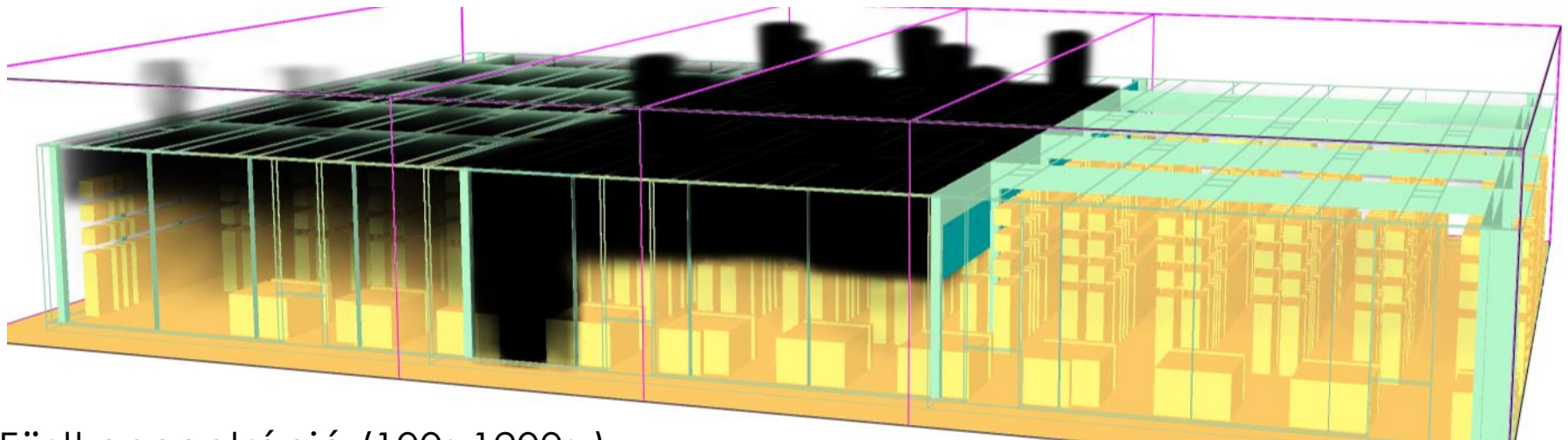
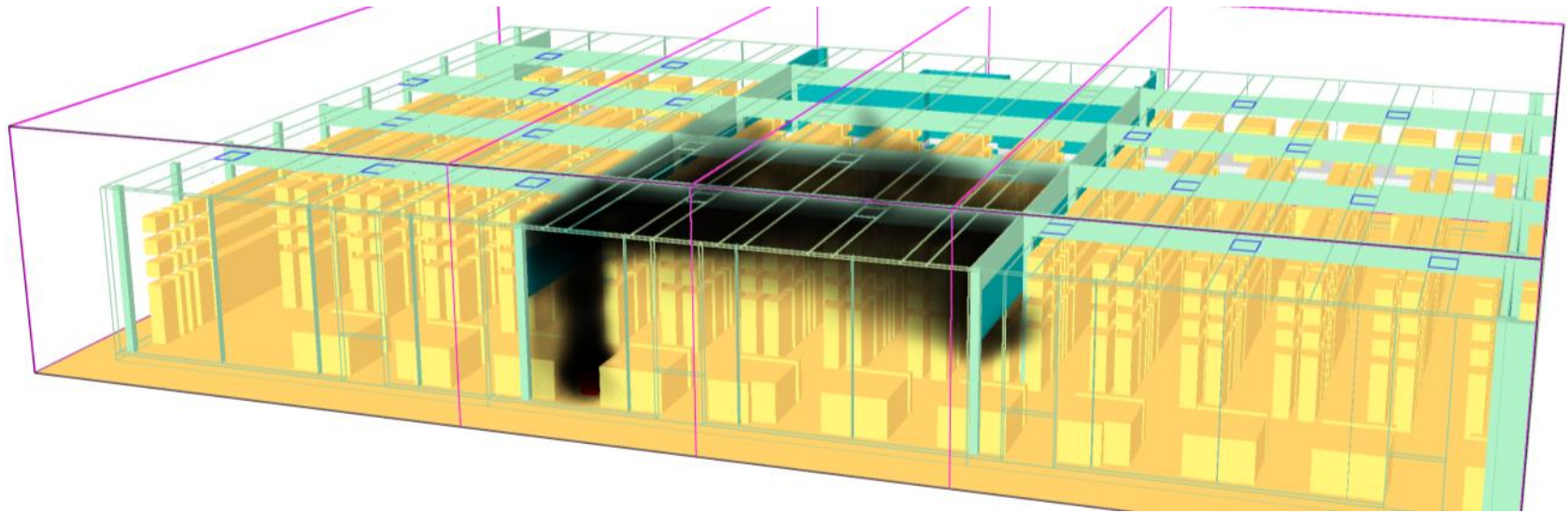

CFD SZIMULÁCIÓHOZ SZÜKSÉGES PARAMÉTEREK

- Épületszerkezet (anyagok hőtani tulajdonságaival),
- Geometria,
- Tárolt anyagok (kubus, összetétel),
- Passzív tűzvédelmi eszközök,
- Tűzjelző berendezés,
- Oltó berendezés,
- Tűzvédelmi terv,
  - Kiürítési idő,
  - Passzív védelmi eszközök (hő- és füstelvezetés vezérlése),
  - Oltóberendezések vezérlései
  - Légtechnika vezérlései
- Mértékadó tűzteljesítmény-görbe
- Vizsgálati idő
- CFD szimuláció

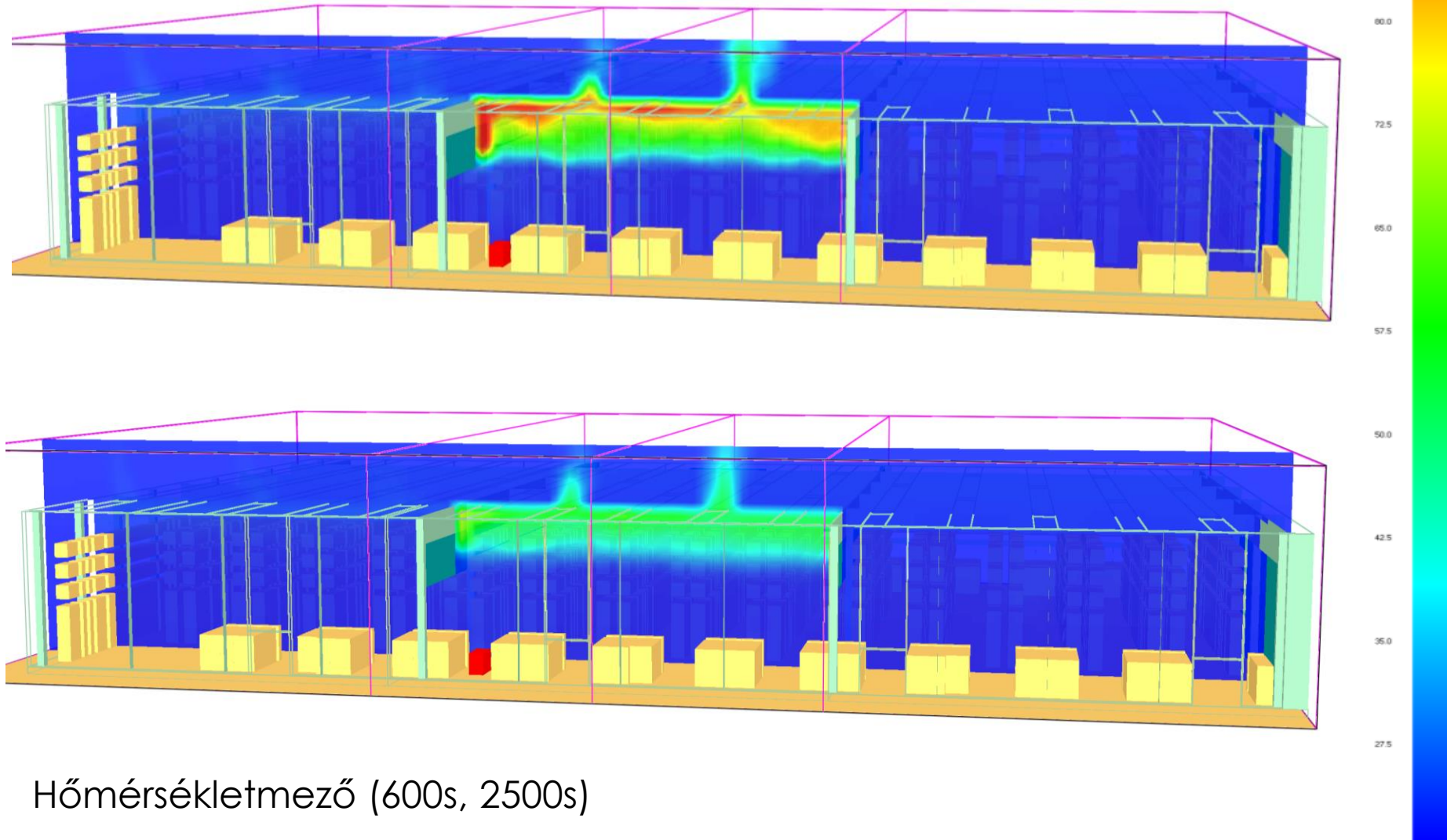
LEHETSÉGES EREDMÉNYEK

Füstkoncentráció (100s,1200s)

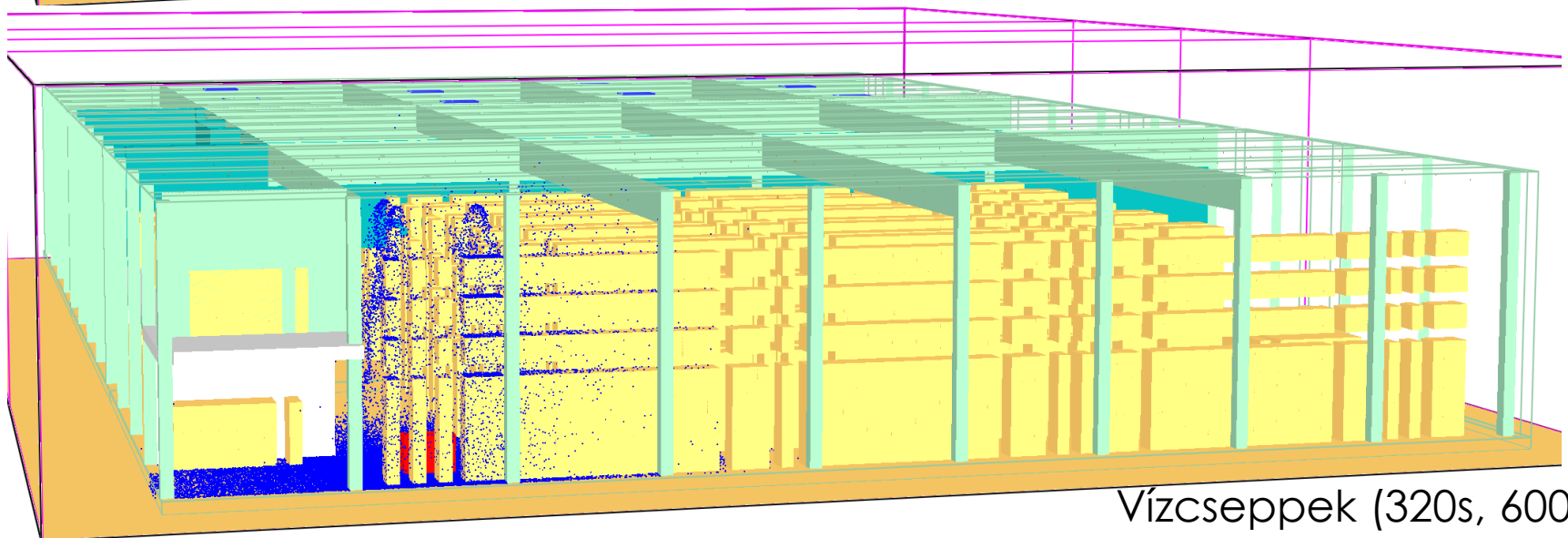
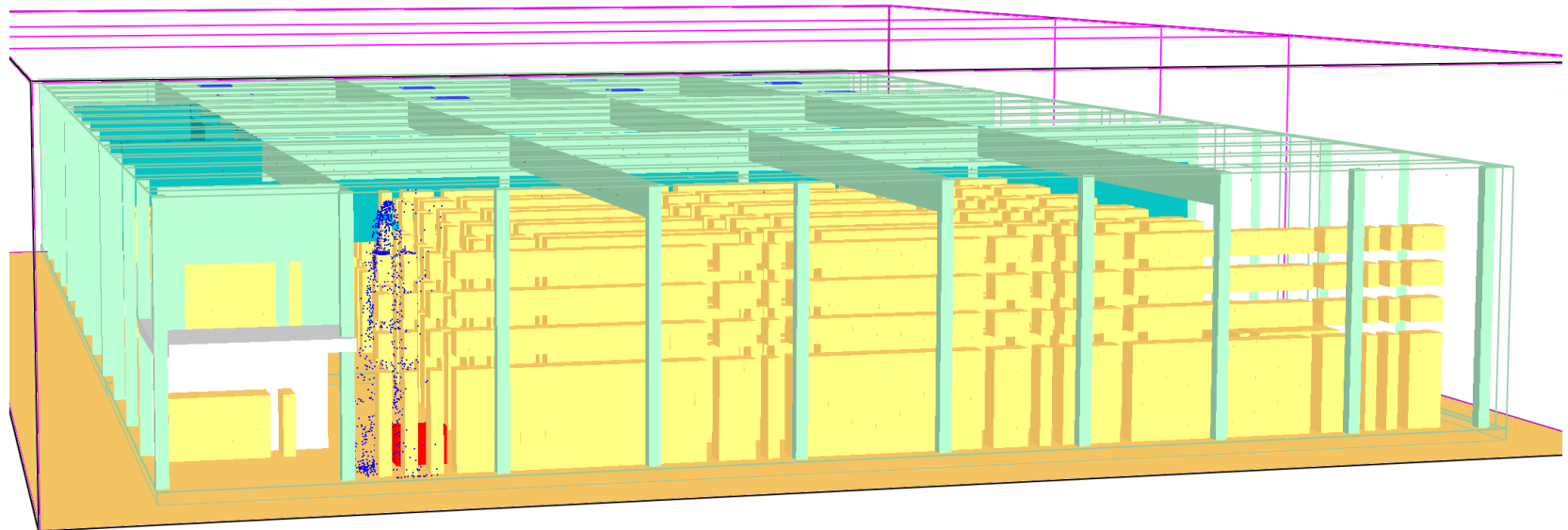
LEHETSÉGES EREDMÉNYEK

Hőmérsékletmező (600s, 2500s)

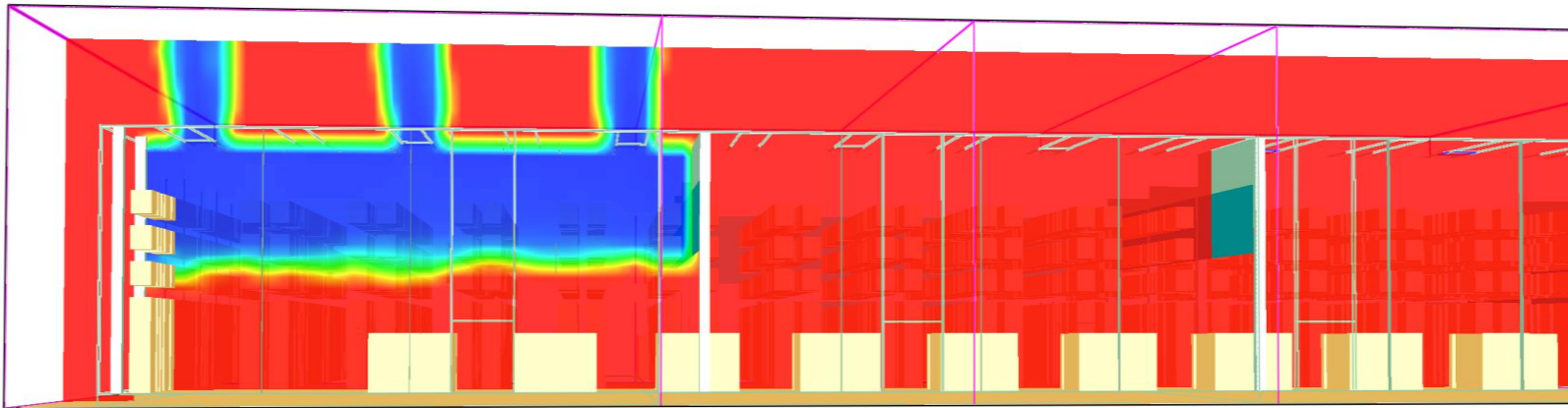
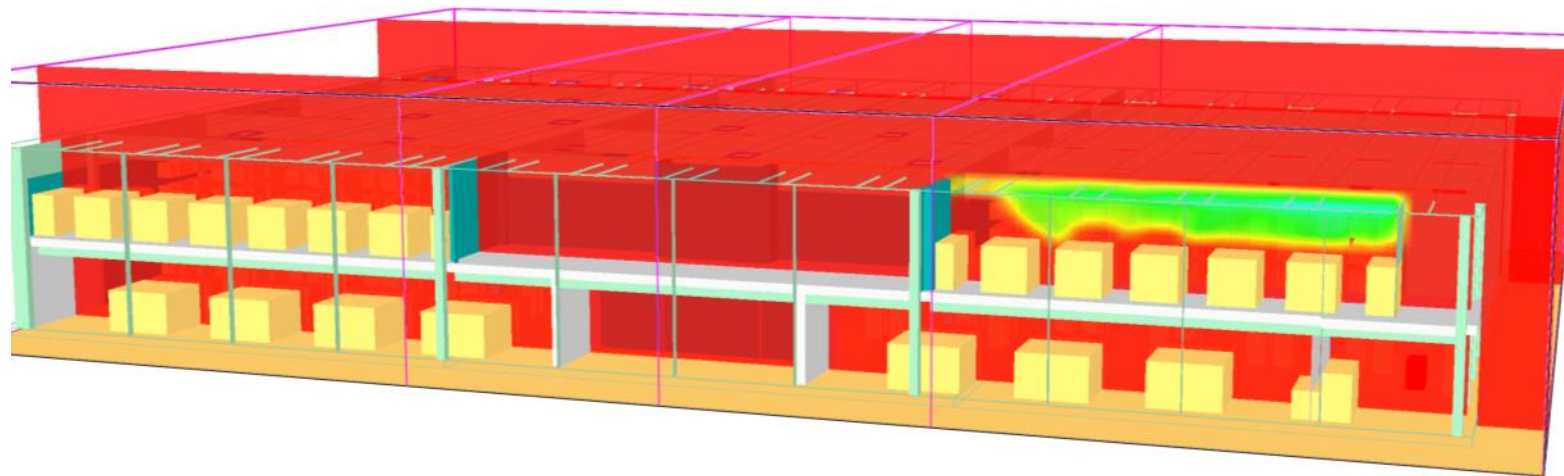
LEHETSÉGES EREDMÉNYEK

Vízcseppek (320s, 600s)

LEHETSÉGES EREDMÉNYEK

Látótávolság (m) 120s, 600s

HŐ- ÉS FÜSTELVEZETÉS MÉRETEZÉSI MÓDSZEREK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

	Előnyök	Hátrányok	Jellemző alkalmazás
OTSZ (preszkriptív módszer)	<ul style="list-style-type: none"> Egyszerű méretezés Nem igényel különleges szoftvert és speciális ismereteket 	<ul style="list-style-type: none"> 1 600 m² füstszakaszra optimalizálva Legfeljebb 15 m belmagasságig 	Kis- és közepes méretű csarnokoknál alkalmazzuk
Zónamodellek	<ul style="list-style-type: none"> Nem igényelnek különleges szoftvereket A preszkriptív módszereknél pontosabb eredményt adnak 	<ul style="list-style-type: none"> Bonyolultabb számítás Alapos mérnöki tudást igényelnek (a szakirodalom angol nyelvű) Egyszerű belső terű épületekre alkalmasak Nem alkalmasak az egyéb aktív tűzvédelmi berendezések működésének figyelembe vételére 	Ma már csak egyszerű épületeknél és a hő- és füstelvezetés elméleti alapjainak megértésére alkalmazzák őket (Magyarországon nem terjedtek el)
Cellamodellek	<ul style="list-style-type: none"> Tetszőleges épület modellezhető velük Alkalmasak az aktív tűzvédelmi berendezések működésének modellezésére 	<ul style="list-style-type: none"> Alapos mérnöki tudást igényelnek (a szakirodalom angol nyelvű) Speciális hardver- és szoftverigény, hosszú futási idő Előzőek miatt költségesek 	Nagyméretű, nagy belmagasságú vagy egyéb okokból különleges épületeknél alkalmazzuk

Köszönöm a figyelmet!

Szakra Csaba tudományos munkatárs
BME Építészmérnöki Kar
Épületenergetikai és Épületgépészeti Tanszék
szikra@egt.bme.hu,
2013.

